

Society at a Glance: OECD Social Indicators 2005 Edition

Summary in Danish

Samfundet kort fortalt: OECD sociale indikatorer 2005 udgave

Sammendrag på dansk

Sammenligninger af udviklingsniveauet i forskellige økonomier fokuserer ofte udelukkende på den økonomiske dimension ved at undersøge niveauet af det nationale udbytte (fx BNP og BNP per indbygger). Men hvor tilgængeligheden af økonomiske ressourcer klart påvirker levestandarderne og regeringernes evne til at tilbyde offentlige serviceydelser, så er der også en bred vifte af øvrige indikatorer, der kan anvendes til måling af social udvikling i en bredere mening, og at måle fremgangen som forskellige landes regeringer og sociale systemer har opnået for at kunne yde forbedringer i livskvalitet for så mange af deres borgere som muligt. *Society at a Glance* er OECD's halvårslige sammendrag af sociale indikatorer, der forsøger at tilfredsstille den voksende efterspørgsel efter kvantitative beviser for, om vore samfund bliver mere eller mindre uens, sunde og sammenhængende. Den opdaterer nogle af indikatorerne, der blev medtaget i tidligere udgaver og tilføjer nye, inklusive - for første gang - målinger af subjektivt velvære.

Indikatorerne, der er medtaget i rapporten, er blevet valgt med henblik på at kaste lys over to nøglespørgsmål: Hvor langt er OECD lande kommet med hensyn til social udvikling, og i hvilken udstrækning har dette været resultatet af en velovervejet politisk indsats, enten fra regeringernes side eller fra andre sociale institutioner. Det andet af disse spørgsmål er klart mere udfordrende end det første (selv om begge gøres vanskeligere via begrænsninger med hensyn til tilgængeligheden af relevant data). Det er relativt ligetil at undersøge disse aspekters indikatorer af social udvikling, der er politiske mål (fx arbejdsløshed), og at forstå hvordan de har ændret sig igennem tiden. Det er vanskeligere at evaluere i hvilket omfang, disse ændringer har været et resultat af regeringspolitik. Herudover er det også nødvendigt at tage de ressourcer i betragtning, der har været helliget for at disse mål kunne opnås, og at stille spørgsmålstejn ved om resultaterne retfærdiggør de omkostninger, der har været involveret. Sammenligninger på tværs af lande kan kaste betydeligt lys over dette. De kan fx indikere, om lande, hvor de sociale udgifter er relativt høje, også opnår bedre sociale resultater. Dette giver naturligvis ikke

en forklaring på, hvorfor resultaterne er lavere i nogle lande end andre, og langt mindre en løsning, men det kan fremhæve områder, hvor der er plads til forbedringer.

For at gøre det lettere at forstå den brede vifte af tilgængelige sociale indikatorer, så grupperer *Society at a Glance* dem i fem hovedkategorier. **Den første består af generelle baggrundsindikatorer for den samlede sammenhæng, indenfor hvilke socialpolitik foregår** (fx indkomstniveauer og befolkningsstruktur). Disse er normalt ikke de direkte mål for social politik, i det mindste på kort til mellemlangt sigt, men de får dog indflydelse på dens effektivitet. Fx er andelen af ældre mennesker i hele befolkningen ikke et direkte politisk mål, men det har en vigtig påvirkning af, hvordan politik påvirker de ældres levestandard og de involverede omkostninger.

Omfattede indikatorer: nationalindkomst pr. indbygger, forsørgerkvote, fertilitetskvotient, udlændinge og udenlandsk født befolkning, ægteskab og skilsmisse.

De resterende fire kategorier er brede grupperinger af indikatorer, der er valgt, så de afspejler hovedmålene med socialpolitik: **selvforsyning, lighed, sundhed og social samhørighed**. Hver af disse kategorier omfatter to hovedtyper af indikatorer: De, der sporer udviklingen af forskellige politiske mål (arbejdsløshed, fattigdomsniveauer osv.), kategoriseret i rapporten som indikatorer for "social status" og de, der illustrerer, hvad samfundet gør for at opnå disse mål (kategoriseret som indikatorer for "samfundsmæssig respons"). Den sidstnævnte omfatter indikatorer for holdningen til regeringspolitik, men også for de aktiviteter i den private sektor og ikke-statslige organisationer (NGO), fx indikatorer for udviklingen af private pensioner og for den indsats, den enkelte og familier har gjort for at pleje de ældre og børn. En sammenligning af reaktionsindikatorer med statusindikatorer giver en omtrentlig indikation af den politiske virkegrad, selv om det bør bemærkes, at forskelle i de anvendte definitioner og tilgængeligheden af data betyder, at tallene i mange tilfælde ikke er fuldt sammenlignelige tværs over lande. Herudover er der færre kvalitetsindikatorer af samfundsmæssig respons end for social status. Dette indikerer et behov for forbedringer i indsamlingen af data, der beskriver offentlige og private indsatser, inklusive oplysninger om private sociale udgifter og antal personer og husstande, der modtager forskellige sociale ydelser og service fra arbejdsgivere og NGO'ere.

I mange tilfælde er indikatorerne relevante for mere end én kategori: Fx er evnen til at klare sig selv uden hjælp en indikator for social samhørighed, selvforsyning og sundhed, og ligeledes kan brug af narkotika signalere manglende social samhørighed samt dårlige sundhedsforhold. I stedet for at beskrive disse gentagne gange, så beskriver rapporten i detaljer de indikatorer, der er specifikke for hver kategori og krydsrefererer til andre relevante indikatorer, der er beskrevet andetsteds.

Selvforsyning: Alle socialsikringssystemer er afhængige af finansiering via bidrag fra personer i arbejde, og de fleste opnår denne ved at binde støtteberettigelse for sociale ydelser sammen med tidligere beskæftigelses- og/eller bidragsdokumentation. Udover fordelene for samfundet som et hele, som dette giver, så giver arbejde også økonomiske ressourcer, identitet, social vekselvirkning og status for individuelle og deres familier. Arbejdsløshed har tydeligvis den modsatte virkning. Arbejdsstyrkens erhvervsfrekvens af kvinder – og især af mødre – varierer tydeligt tværs over lande og reflekterer både sociale forskelle og effektiviteten af målsætninger rettet mod at hjælpe kvinder med harmonisering af deres arbejde og plejansvar. Herudover forbliver langtidsarbejdsløsheden stor i mange lande, og mange unge mennesker står overfor vanskeligheder i overgangen fra skolegang til arbejdsmarked. Disse problemer er ofte størst blandt lavtuddannede arbejdere, som har større sandsynlighed for at blive arbejdsløse eller have lavere indkomster end deres bedre uddannede ligemænd.

Den samfundsmæssige respons på disse problemer har traditionelt kombineret bestemmelserne om kontantydelse til de arbejdsløse med politikker rettet mod at overkomme forhindringer for at få et arbejde, så som uddannelsessystemer. Når de er dårligt designede, så kan disse to sæt målsætninger være i modstrid med hinanden: en gavmild arbejdsløshedsunderstøttelse kan mindske den økonomiske tilskyndelse til at få et arbejde, men den er ofte ikke tilstrækkelig gavmild til at løfte modtagerne ud af fattigdom. Derudover kan skattebyrden, som socialsikringssystemerne indebærer, få ugunstig indflydelse på efterspørgslen efter arbejdskraft.

Omfattede indikatorer for social status: beskæftigelse, arbejdsløshed, husstande uden arbejde, arbejdende mødre, gennemførelse af uddannelse, pensionsalder, de unges inaktivitet.

Omfattede samfundsmæssige respons-indikatorer: ydelser til arbejdsledige, ydelser som sidste udvej.

Ligelighed: Ligelighed har mange dimensioner inklusive adgang til social service, økonomiske muligheder og resultater. Meninger om hvad der nøjagtigt medfører en fair fordeling af ressourcer eller muligheder varierer bredt indenfor og mellem lande. Derfor kommer det ikke som en overraskelse, at det er svært at få omfattende oplysninger om alle aspekter af ligelighed, og de fleste af de omfattede indikatorer afspejler økonomisk ulighed.

Fattigdom, begrænset adgang til sundhedsvæsenet og anden social service samt lave niveauer af læsefærdighed og gennemførelse af uddannelse hænger nøje sammen (og også sammen med beskæftigelsesindikatorerne under selvforsyning, nævnt herover). Arbejdsmarkedsforhold bringer også bekymringer om ligelighed for specifikke grupper på banen, specielt for børn af arbejdsløse. Hertil kommer, at nogle grupper af ældre mennesker (specielt ældre kvinder uden egne pensionsrettigheder) forbliver uforholdsmæssigt udsat for fattigdom.

Hovedværktøjet har været socialsikringssystemer, igennem hvilke politikere har reageret på bekymringer om ligelighed. Alle OECD-lande har udviklet (eller er i færd

med at udvikle) socialsikringssystemer, der omfordeler ressourcer indenfor samfundet og sikrer individuelle mod forskellige beredskabsplaner. Dette sker hovedsageligt i form af offentlige sociale udgifter, men husstande kan også få adgang til sociale ydelser gennem den private sektor eller gennem skattesystemet. I alle OECD-lande er en stor andel af disse ressourcer helliget indkomstydelse efter pensionering, og derfor omfatter dette afsnit indikatorer fra det aktuelle niveau af folkepensioner og de fremtidige pensionsindkomster til de kommende pensionister, der er omfattet af de eksisterende pensionsregler.

***Omfattede indikatorer for social status:** fattigdom, indkomst-ulighed, børnefattigdom, ældre menneskers indkomster.*

***Omfattede samfundsmæssige respons-indikatorer:** offentlige sociale udgifter, private sociale udgifter, totale sociale udgifter, aktuelle folkepensioner, fremtidig pensionsindkomst.*

Sundhed: Der er stærke bånd mellem sociale forhold og sundhedsforhold. Væksten i levestandarder har ganske rigtigt, sammen med bedre adgang til sundhedspleje og fortsat udvikling i medicinsk teknologi, bidraget til en betydelig forbedring i sundhedsstatussen. Men uensartetheder i sundhedsforhold forbliver store, og de fattigere lande fremviser hele tiden dårligere sundhedsdokumentation. Indenfor landene lader nogle af de mest ufordelagtige grupper i samfundet - de fattige, de mindre uddannede, dem uden job - til at klare sig værst. Som et resultat heraf øges sundhedsstatussen i nogle kategorier i befolkningen ikke, selv om de nationale sundhedsindikatorer forbedres.

Målinger af den politiske respons er begrænset, men den omfatter totale udgifter til sundhedspleje og andelen af ældre mennesker, der modtager langtidspleje på institutioner eller offentlig støtte i hjemmet. Men her er det dog igen vanskeligt at udrede sundhedsstatussen fra øvrige sociale forhold så som arbejdsløshed og dårlige boligforhold.

***Omfattede indikatorer for social status:** forventet levealder, sundhedstilpasset forventet levealder, børnedødelighed.*

***Omfattede samfundsmæssige respons-indikatorer:** totale udgifter til sundhedspleje, langtidspleje.*

Social samhørighed: I mange OECD-lande er de centrale mål for socialpolitikken samtidig støtte af social samhørighed og bekæmpelse af social udstødelse. Men der findes ingen fælles accepteret definition af enten social samhørighed eller social udstødelse, hvilket gør det mere vanskeligt at identificere passende indikatorer. Én fremgangsmåde er at kontrollere indikatorer, der identificerer i hvilket omfang borgerne tager del i samfundet og opnår tilfredsstillelse igennem deres daglige gøremål. Hyppigheden af kontakt med andre mennesker og medlemskab af grupper og foreninger er to vigtige aspekter heraf. Objektive undersøgelsesdata er også vigtige, "direkte" målinger af den individuelle trivsel og af samhørigheden i samfundet som helhed. Denne indikator er for første gang medtaget i denne udgave af *Society at a Glance*.

Både selvmordsrater og brug af narkotika samt relaterede dødsfald peger hen imod ikke blot personligt sammenbrud men også risici for social udstødelse. På samme måde kan forekomsten af teenagerfødsler indikere risici for social udstødelse og social nød for både de berørte mødre – som oftest forlader uddannelsessystemet uden kvalifikationer og står overfor forhindringer i forsøget på at få foden indenfor på arbejdsmarkedet – og deres børn.

Det er meget vanskeligere at identificere relevante responsindikatorer. Få politikker er specifikt rettet imod lindring af eller afhjælpning af konsekvenserne af social udstødelse. Omvendt vil alle politikker, der er relevante for andre dimensioner af socialpolitik (selvforsyning, lighed og sundhed) også få direkte indvirkning på social udstødelse.

Omfattede indikatorer for social status: generelt velvære, social isolation, gruppemedlemskab, teenagerfødsler, brug af narkotika og relaterede dødsfald, selvmord.

© OECD 2005

Dette sammendrag er ikke en officiel OECD oversættelse.

Reproduktion af dette sammendrag er kun tilladt på betingelse af, at OECD copyright og titel på den originale publikation nævnes.

Sammendrag på flere sprog er oversatte uddrag af OECD publikationer, der oprindeligt blev publiceret på engelsk og fransk.

De er gratis tilgængelige på OECD Online Bookshop www.oecd.org/bookshop/

For yderligere oplysninger kan man kontakte afdelingen OECD Rettigheder og Oversættelser,
Direktoratet for Offentlige Anliggender og Kommunikation.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
Frankrig

Besøg vores website www.oecd.org/rights/

